

Review of the book Denken van wat ons ontsnapt

Sarot, M.

Published in:
Nederlands Theologisch Tijdschrift

Publication date:
1999

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Sarot, M. (1999). Review of the book Denken van wat ons ontsnapt: Essays over de relevantie van de metafysica, W.F.C.M. Derkse, 1996, 9039106673. *Nederlands Theologisch Tijdschrift*, 53(4), 340-340.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright, please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Preprint

R.G. Collingwood, *Over metafysica* ingeleid, vertaald, geannoteerd en van een afsluitend essay voorzien door Guido Vanheeswijck, Kampen, Kok Agora, 1996; 137 pp., f 27,50, ISBN 9039106908;

Wil Derkse (red.), *Denken van wat ons ontsnapt: Essays over de relevantie van de metafysica*, Kampen, Kok Agora, 1996; 155 pp., f 29,90, ISBN 9039106673.

De beroemde Britse archeoloog, historicus en filosoof Collingwood (1889-1943) probeerde tijdens de laatste jaren van zijn leven zijn geschiedfilosofische inzichten toe te passen op het domein van de metafysica. In 1939 schrijft hij tijdens een reis naar Java (vgl. 37) in drie weken zijn *Essay on Metaphysics*, waarvan hier het eerste deel in vertaling verschijnt. Collingwood probeert het metafysisch project te rechtvaardigen tegenover de voornaamste tegenstanders van zijn tijd – neopositivisten als Ayer – door metafysica niet te definiëren als 'de wetenschap van het pure zijn' (die Collingwood als 'ontologie' [33] terzijde schuift), maar als 'de wetenschap die zich bezighoudt met de vooronderstellingen die aan de gewone wetenschap ten grondslag liggen' (28). Metafysica wordt zo de wetenschap van de absolute vooronderstellingen, zoals 'elke gebeurtenis heeft een oorzaak' (46, 65-66), die empirisch niet verifieerbaar zijn. Aangezien het nogal wat uitmaakt of je de absolute vooronderstellingen van een newtoniaan of van een einsteiniaan aan nader onderzoek onderwerpt, is metafysica een historische wetenschap; zij heeft steeds betrekking op een bepaalde fase van het wetenschappelijk denken. Is de metafysica zich eenmaal bewust van haar eigen historiciteit, dan wordt ook haar domein uitgebreid: zij kan zich nu bijvoorbeeld ook wijden aan de vergelijking van de vooronderstellingen in verschillende fasen van het wetenschappelijk denken, en aan de bestudering van de ontwikkeling van die vooronderstellingen. Wordt metafysica zo niet een soort ideeëngeschiedenis? In zijn verhelderende nabeschuiving (91-126) betoogt Vanheeswijck dat dit niet het geval is: absolute vooronderstellingen worden slechts opgegeven wanneer zij niet langer voldoen (bijv. omdat zij geen recht doen aan de werkelijkheid), zodat in de ontwikkeling van vooronderstellingen een zekere innerlijke logica kan worden ontdekt. Die logica dient de metafysicus te expliciteren, om uiteindelijk tot 'metafysische waarheid' te komen (124).

Ook in het tweede hier aan te kondigen boekje worden antwoorden op de metafysica-kritiek gezocht; maar in deze bundel is het niet Ayer, maar vooral Heidegger die de agenda bepaalt. De bijdragen van Herman De Dijn, Jean Greisch, Gerd Haeffner en Maarten van Nierop zijn bewerkingen van lezingen gehouden op het congres *Intersubjectiviteit, metafysica, en transcendentie* gehouden ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan de Radboudleerstoel aan de UvA; de overige bijdragen (van Arie Leijen, Wil Derkse en Ben Vedder) zijn afkomstig uit de 'inner circle' van de Radboudstichting, en zijn 'gestimuleerd door het congres en zijn thematiek' (8). Het betoog van Derkse sluit nog het meest aan bij dat van Collingwood – hoewel deze ongenoemd blijft. In een sterk op Van de Beukel georiënteerd verhaal pleit ook hij voor de bewustwording van de meta-rationele veronderstellingen van de wetenschap, voor confrontatie met de werkelijkheid (wetenschap moet 'kloppen'), en voor zoeken naar historisch gesitueerde waarheid. Want, in de door hem geciteerde woorden van Joseph Ratzinger, 'Eine Wahrheit die sich nicht ändert, ist falsch' (113).

Marcel Sarot